

INGLIZ TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING MATN BILAN ISHLASH KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

Turdiqulova Shohsanam Jakparali qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘limda xorijiy til yo‘nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20483384>

Annotatsiya

Mazkur maqolada ingliz tili darslarida o‘quvchilarning matn bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilingan. Matn asosida o‘qish, tahlil qilish, asosiy fikrni ajratish va mustaqil xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirishning metodik jihatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, matn bilan ishlash, kompetensiya, o‘qish strategiyasi, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv

Аннотация

В данной статье проанализированы эффективные методы развития компетенции работы с текстом у учащихся на уроках английского языка. Освещены методические аспекты формирования навыков чтения, анализа текста, выделения основной идеи и самостоятельного вывода.

Ключевые слова: английский язык, работа с текстом, компетенция, стратегии чтения

Abstract

This article analyzes effective methods of developing students' text processing competence in English lessons. Methodological aspects of forming reading, text analysis, identifying main ideas and independent conclusion-making skills are highlighted.

Keywords: English language, text processing, competence, reading strategies

Bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni mukammal o‘rganish zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tilini o‘qitishda o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bugungi kunda xalqaro aloqalar, ilm-fan, texnologiya va axborot almashinuvida ingliz tili yetakchi o‘rinlardan birini egallamoqda. Shu sababli o‘quvchilarning ingliz tilini samarali o‘zlashtirishi ta‘lim jarayonining muhim vazifalaridan biri sanaladi.

Til o‘rganish jarayonida matn bilan ishlash o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirish, grammatik bilimlarini mustahkamlash va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Matn orqali o‘quvchilar yangi so‘z va iboralarni o‘rganadi, gap tuzilishlarini amaliyotda qo‘llashga odatlanadi hamda chet tilida fikr yuritish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, matn bilan ishlash o‘quvchilarning o‘qish tezligini, e‘tiborini va tahlil qilish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Matn bilan ishlash kompetensiyasi o‘quvchilarning matn mazmunini tushunishi, asosiy fikrni aniqlashi, muhim ma‘lumotlarni ajratib olishi va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi. Agar o‘quvchi matnni to‘liq tushunmasa, uning tilni o‘zlashtirish jarayoni ham qiyinlashadi. Shu sababli ingliz tili darslarida matn bilan ishlash metodikasini to‘g‘ri tashkil etish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, interfaol metodlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va autentik materiallardan foydalanish dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ingliz tili darslarida matn bilan ishlash kompetensiyasini

rivojlantirishda turli o'qish strategiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, skimming va scanning usullari o'quvchilarning matn bilan ishlash samaradorligini oshirishga yordam beradi.¹ Skimming usuli orqali o'quvchilar matnning umumiy mazmunini tez anglashga harakat qiladi, scanning usuli esa kerakli ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida topishga xizmat qiladi. Brownning fikricha, o'qish strategiyalaridan samarali foydalanish o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda ularning matnni chuqurroq tushunishiga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning o'qish jarayonidagi faolligini oshiradi.

Savol-javob metodidan foydalanish ham ingliz tili darslarida samarali usullardan biri hisoblanadi. Ushbu metod yordamida o'quvchilarning diqqatini matn mazmuniga jalb qilish, ularning fikrlash faoliyatini faollashtirish va erkin fikr bildirish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin.² Ayniqsa, ochiq turdagi savollar o'quvchilarning mustaqil mushohada yuritishiga yordam beradi. Passov kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirishda muhim vosita ekanligini alohida ta'kidlaydi. Chunki bunday yondashuv o'quvchilarning muloqotga kirishish qobiliyatini rivojlantiradi.

Kichik guruhlarda ishlash metodidan foydalanish ham dars samaradorligini oshiradi. Guruhli topshiriqlar davomida o'quvchilar birgalikda matnni tahlil qiladi, fikr almashadi va umumiy xulosaga keladi.³ Bu esa ularning hamkorlikda ishlash va muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Scrivener interfaol metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirishini hamda ularni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishini qayd etadi. Autentik matnlardan foydalanish ingliz tili darslarining mazmunini boyitadi. Gazeta maqolalari, hikoyalar, internet materiallari va dialoglar orqali o'quvchilar real til muhiti bilan tanishadi.⁴ Bunday materiallar o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish bilan birga, ularning amaliy til ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Nunan autentik materiallardan foydalanish o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishini alohida ta'kidlaydi. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Audio va video materiallar, multimedia vositalari hamda elektron platformalar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi.⁵ Ayniqsa, video materiallar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning tinglab tushunish va talaffuz ko'nikmalarini rivojlantiradi. Harmer multimedia vositalari o'quv materiallarini samarali o'zlashtirishga xizmat qilishini va o'quvchilarning eslab qolish qobiliyatini kuchaytirishini qayd etadi. Differensial yondashuv asosida topshiriqlarni tashkil etish ham ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.⁶ O'quvchilarning bilim darajasi va individual imkoniyatlarini hisobga olish orqali dars jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin. Kuchli o'quvchilarga murakkabroq topshiriqlar berilsa, o'zlashtirishi sust bo'lgan o'quvchilarga soddaroq vazifalar tavsiya etiladi. Richards va Rodgers differensial yondashuv barcha o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashini va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida matn bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish xorijiy tilni samarali o'qitishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy metodlar, interfaol yondashuvlar va pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning mustaqil fikrlash hamda tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, autentik materiallar va multimedia vositalaridan

¹ Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2014. – P. 38.

² Passov E. I. Kommunikativ metodika obucheniya inostrannomu yaziku. – Moskva, 2010. – P. 41.

³ Scrivener J. Learning Teaching. – London, 2016. – P. 62.

⁴ Nunan D. Practical English Language Teaching. – Boston, 2015. – P. 111.

⁵ Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London, 2018. – P. 141.

⁶ Richards J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2017. – P. 101.

foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishga yordam beradi. Demak, ingliz tili darslarida matn bilan ishlash metodikasini takomillashtirish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Komiljon o'g, Y. O. A., & Murodjon o'g'li, A. S. (2025). МАКТАБГАЧА ВА МАКТАБ YOSHIDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISHDA METODIK O'YINLARNING AHAMIYATI. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 54(1), 129-137.
2. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2014.
3. Passov E. I. Kommunikativ metodika obucheniya inostrannomu yaziku. – Moskva, 2010.
4. Scrivener J. Learning Teaching. – London, 2016.
5. Nunan D. Practical English Language Teaching. – Boston, 2015.
6. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London, 2018.
7. Richards J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2017.